AMSTERDAMSCH E FORENSEN IN DE ZEVENTIENDE EEUW.

Het aanhangige wetsontwerp tot herziening der algemeene regelen ten aanzien der plaatselijke belastingen heeft de forensenkwestie weder aan de orde gesteld.

Zooals men weet, bepaalt het ontwerp daaromtrent in art. 10 sub E, dat de forensen zullen moeten betalen in den hoofdelijken omslag der gemeente waar zij niet wonen, maar wel hun bedrijf uitoefenen, voor vier twaalfde gedeelten van den aanslag over een vol jaar.

In de vrij sobere Memorie van Toelichting wordt hieromtrent alleen opgemerkt: 1° dat evenzeer als iemand bij twee gemeenten belastingsschuldig wordt, wanneer hij een goed gedeelte des jaars in eene gemeente buiten zijn hoofdverblijf verblijft, — dit ook het geval behoort te zijn, wanneer hij in eene gemeente buiten zijn hoofdverblijf een kantoor of andere inrichting voor het uitoefenen van eenig bedrijf heeft en te dien einde die gemeente veelvuldig en regelmatig bezoekt.

En 2° dat het niet de bedoeling is de bijdrage voor 4 maanden te vragen van hen die geregeld, al is het nog zoo dikwijls, eene plaats bezoeken zonder er eenig gebouwd eigendom of deel daarvan in gebruik of medegebruik te hebben. In beursbelasting, markt- of staangelden, havengelden, kunnen de zoodanigen tot eene bijdrage volgens art. 240 f der Gemeentewet verplicht worden.

Dit klinkt mild, maar uit de redactie van art. 10 E. 4° blijkt dat de wet dit „medegebruik“ zeer ruim opvat en daaronder brengt ieder die tot uitoefening van een bedrijf gedurende meer dan 90 dagen aanwezig is in een kantoor, winkel, werkplaats of andere vaste inrichting of tot vervulling eener dienstbetrekking. Derhalve zullen kleine beampten, kantoor- en winkelbedienden, ambachtslieden en zelfs arbeiders dikwijls in twee gemeenten moeten betalen. Dit kan onbillijk werken, daar juist voor deze personen niet zelden op een be-

paalde plaats moeilijk geschikte woningen zijn te bekomen en ook voor hen gegronde redenen, bijv. van gezondheid, kunnen bestaan, die tot het toch reeds kostbare uitwonen nopen. Stel een Amsterdamsch kantoorbediende moet voor zijne kinderen in andere lucht, bijv. Bussum, gaan wonen. Is dit het oogeblik om hem eene extra-belasting op te leggen? Tal van gemeenten zijn er waar dagelijks vele personen van elders hun werk komen verrichten, niet uit willekeur, maar omdat het moeilijk anders kan. En hun aantal zal nog grooter worden, wanneer de verkeersmiddelen worden aangevuld, de woningtoestanden verbeterd en men, evenals in het buitenland, de arbeiders op eenigen afstand ruimere woningen en een stukje grond verschafft. Geen enkel algemeen belang wordt gebaat door samenhoeking binuen de gemeente waar men werkt. Wellicht zal men beweren dat zulke kleine belastingschuldigen niet zullen worden aangeslagen. Maar daarin zou men zich vergissen. Vele gemeenten beginnen reeds bij inkomens van f 400 aan te slaan en men zal vreemden allermint sparen. Het gemis van indirecte belastingen dwingt onze besturen laag te beginnen.

Het komt mij daarom eenigszins twijfelachtig voor of met deze bepalingen de forensen-kwestie naar billijkheid zal zijn opgelost. Men had zich moeten bepalen tot de meer vermogende uitwonenden, waarom het toch wel te doen zal zijn, nl. de hoofden van het bedrijf en hun gemachtigden, maar de ondergeschikte personen vrijlaten. Overigens mogen de forensen dankbaar wezen als zij er met vier maanden belasting afkomen. De wind waait tegenwoordig uit een hoek die gunstig is voor de groote steden en minder gunstig voor het platteland. Daar de aanslag louter op eene fictie berust, had men in het stelsel der wet even goed 6, 9 of zelfs 12 maanden betaalplicht voor den zoogenaamden belastingschuldige kunnen aannemen. Het is eenvoudig eene vraag van discretie, want de forens komt en gaat in den regel het geheele jaar door. Anders is het wanneer iemand bijv. eenige maanden achtereen op zijn buitenverblijf vertoeft. Het is dan niet twijfelachtig dat hij beurtelings in twee gemeenten woont en evenmin over hoeveel maanden hij in ieder van beide behoort te betalen.

Oppervlakkig zou men meenen dat de forensen-kwestie dag-

teekent van den jongsten tijd, omdat zij in nauw verband staat met den aanleg van verschillende spoorwegen en de min duidelijke redactie van sommige artikelen onzer betrekkelijk nieuwe Gemeentewet. Doch hierin zou men zich bedriegen. Er schijnt inderdaad niets nieuws onder de zon en ook hier geldt het „schon dagewesen“.

De vraag hoever men kan gaan met het belasten van uitwonenden heeft ook in vroegere eeuwen den wetgever veel last en hoofdbreken bezorgd.

Voorals geldt dit een gewest als Holland, eene stad als Amsterdam, waar de gemeene lasten meestal hoog waren en de handeldrijvende bevolking, ten deele uit vreemdelingen bestaande, aan velerlei wisseling is blootgesteld.

Natuurlijk zag men ook toen min of meer vermogende personen ongaarne vertrekken en trachtte hen, ook na hun vertrek, door allerlei middelen in de belastingen te doen bijdragen.

Zoo beklagt zich in het hier volgende request een gewezen Amsterdamsch koopman, die om geheel particuliere redenen naar Antwerpen was verhuisd, over de toepassing van het Placcaat van Holland van 3 April 1677. Het valt niet te ontkennen dat dit staatsstuk inderdaad zeer inhalige maatregelen nam.

Uit dit request blijkt ook hoe men onder den patricischen regeeringsvorm op vertrouwelijker toon tot de overheid sprak dan thans.

Het placæet van de E. Heeren Staten van Hollant ende Westvrieslandt heb ick gecommuniceert aen verscheijde van mijne Vrienden. Welcke eenpaerichlijk Sustineeren en absolutelijck houden dat mij niet can raeken als sijde buijten haer E. Jurisdicte, de selve niet verder streckende als op de geen en die sich hebben geretireert in andere van hun E. Provintien daerine minder belast wert, off wel in andere plaetsen alwaer Sustineeren geëxcuseert te sijn, En om te ontgaen den twee honderste penningh van de Provintie van Hollandt off West Vrieslandt:

Mijn Opinie is dat de geene die sich hebben geretireert onder de Dominatie van den Coningh van Spagnien gants geexempteert sijn van 't selve placæet, aengesien men op twee plaetsen personeelijck niet en can betaelen tot de contributie van den Oorlogh inde welcke Spagnien en Hollandt eenen selfden intherest hebben. En ick contribuere alhier in alle lasten, en volgens 't geene getaxeert ben; En hebbe mij niet

geretireert uijt Hollandt ten aensien vande twee honderste penningh, maer om diverse particuliere consideratien, alsoo al voor lange jaere inclinatie gehadt hebbe om te comen alhier bij mijn maechschap, en Vrienden wonen, Sijnde hier in Antwerpen twee mael getrouwt. Ick ben tot Amsterdam comen wonen uijt mijn vrije wille sonder gecontracteert te hebben met de Heeren Staten off met de Heeren Magistraten van Amsterdam hoe langen tijdt ick soude wonen, en sijnde een vrij landt soo can men comen en uijtgaen wanneer men 't geraeden vint, terwijl der geen contrarij placaten en sijn en wie isser die sich soude stabileeren in een plaetse van waer men sich niet soude connen retireeren als men wilde?

In 't jaer 1658 isser gemaectt een tractaet van issue tussen Amsterdam en Antwerpen, sonder datt ijets van wedsijden wert betaelt, 't welck te kennen geeft dat men sich can retireeren sonder aen eenige contributie onderworpen te sijn als of men sich retireerde in andere provintien onder de Jurisdictie van de Heeren Staten General, gelijk Uijtrecht, Gelderlandt, Overijssel en Ommelanden alwaer wijnich wert betaelt ten respecte der Provintie van Hollandt: ¹⁾ *En uitsmede voor de geene die sich geretireert hebben in cleijne steden, dorpen. en hofsteden omtrent Amsterdam, alwaer noch daegelijcks comen hun affaires verrichten, Ende door desen middel te ontgaen de twee honderste penningh en grote onconsten die daar worden gecontribueert tot onderhout van 't landt, of wel selfs voor de geene die sich geretireert hebben in Vlaanderen en Brabandt in de steden toebehoorende de E. Heeren Staten General als, Hulst, Breda, 's-Hertogenbosch, Bergen op Zoom &z maer niet op de Steden die onder de dominatie sijn vanden Coningh van Spagnien, en dat can oock niet verder strecken als op de landen, huysen, en immeubelen maer niet op de Coopmanschappen. Terwijl d'eene Overicheijt geen macht of Jurisdictie heeft over d'onderdaenen van eenen anderen Heer ofte Prince die independent is, ende vervolgens over des selfs onderdaenen, personen en goederen niet verder connen statueeren als voor sooveele de selve goederen in haer territoir soude vast gesitueert sijn, sonder over meubele goederen ofte Coopmanschappen van sodanige haere subjetten niet sijnde, te connen disponeeren terwijl daarmede de vrije Commercie soude geturbeert wesen, tegens 't gemeene recht der Volckeren — — —*

Ende alsoo de Magistrat deser Stede Antwerpen mij Privilegien hebben verleent eer ick alhier ben gecomen, als oock van geleijken den Gouveneur deser landen, soo sullen sij

¹⁾ De cursiveering der volgende regels is door mij geschied.

g'obligeert zijn mij te protegeeren ingevalle d'E. Heeren Staten soude pretendeeren mij te willen molesteeren in mijn persoon off goederen, 't welck niet can geloven haer E. intentie te wesen. Doch 't is goet sich te precautieneeren en daer op naerdere explicatie versoecken 't welck U.E. bidde te willen comuniqueeren aen eenige Uwer Speciale Vrienden die van sodanige Saecken wel g'informeert sijn. — Mij dunckt oock (onder beter advis) dat men niet can gehouden sijn een placacet 't observereen eer dat gepubliceert is, men can wel gehoorraemen in 't toecomende maer niet voor 't gepasseerde; Dit placacet is gemaneert off ingestelt den 3 April 1677 en gepubliceert den 23 ditto, ende men wil dat hij zal standt grijpen van den 31 Januarij 1671, 't welck een onmogelijke saeche is; Ingevalle men was gewaerschouwt geweest van Sodanigen voornemen door de Heeren Staten van Hollandt soo soude men sich naer advenant hebben connen reguleeren maer soude nu willen dat men ter executie stelden, hetgeene sij mogelijk selfs niet en hebben geweten. De geene die in Hollandt sijn gebleven hebben middelen gehadt om aldaer te winnen, 't welck anderen, die geretireert sijn niet hebben connen doen, alsoo niet hebben connen genieten de gelegentheden en benefitien van 't Landt.

Ick heb wel een jaer en meer te vooren te kennen gegeeven dat ick 't Antwerpen soude gaen wonen met mijn Huijsvrouw om geruster te connen leven dat alsdoen ijedereen approbeerde en selfs verscheijde Heeren van de Magistraeten.

Versoecke hier op reflectie gelieft te nemen; en mij UE gevoelen daer over adviseeren sult mij besonderlijch verobligeeren.

Uit dit betoog kan men opmaken hoe reeds van oudsher de opvatting gold dat aanslag van uitwonenden in de *directe* belastingen zich behoort te bepalen tot voor zoover zij grondbezit of voortgezet gebruik van een huis of een gedeelte daarvan op het grondgebied van den belastingheffer hebben. Aan deze traditionneele rechtsopvatting blijft dus de Regeering in haar ontwerp getrouw, doch zij strekt m. i. het begrip van „gebruik“ of „medegebruik“ al te ver uit.

Zie over het bedoelde Placcaat Gr. Placc. B. III. bl. 1078: en Res. der Staten van Holland en West-Friesland van 3 April 1677. Het aangehaald request berust op het Amsterd. archief in eene verzameling papieren betreffende onderwerpen in besogne gesteld bij Heeren Gedeputeerden van Amsterdam ter Dagvaert in den Haag.

A. D. VAN ASSENDELFT DE CONINGH.

Leiderdorp, Nov. 1896.